81973 - بىمار داۋالىنىشنى رەت قىلىپ سەۋر قىلسا بۇنىڭغا ئەجىر بولامدۇ؟

سوئال

ئەگەر مەن ئېغىر كېسەل بولۇپ قىلىپ (ئاللاھ سالامەت قىلسۇن) داۋالىنىشنى رەت قىلىپ سەۋر قىلسام، ماڭا كاتتا ئەجىر بولامدۇ؟ بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: **«مېنىڭ ئۈممىتىمدىن يەتمىش مىڭ كىشى ھېسابسىز جەننەتكە كىرىدۇ، ئۇلار ئايىتى شىپا ئوقۇشنى تەلەپ قىلمايدۇ، داغلانمايدۇ ۋە قۇشلاردىن پال ئالمايدۇ، ئۆز پەرۋەردىگارىغا تەۋەككۇل قىلغۇچىلاردۇر»** ۋە **«مەن تولا ھۇشسىزلىنىدىغان ئايال، مېنىڭ ساقىيىشىم ئۈچۈن ئاللاھقا دۇئا قىلسىلا»** دېگەن ھەدىسلەرنىڭ ھۆكمىگە كىرەمدۇ؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

تەپسىلى جاۋاپ

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

بىرىنچى: شۇنى بىلىش كېرەككى، ئاللاھقا قىيىن كېسەل يوق، ئاللاھ كېسەلنى ئۆزى چۈشۈرىدۇ ۋە ئۇنىڭ داۋاسىنىمۇ بىرگە چۈشۈرىدۇ، بۇنى بىلگەنلەر بىلىدۇ، بىلمىگەنلەر بىلمەيدۇ. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ھەدىسدە: **«ئاللاھ تائالا بىر كېسەلنى چۈشۈرسە، ئۇنىڭ داۋاسىنىمۇ چۈشۈرىدۇ، بۇنى بىلگەنلەر بىلىدۇ، بىلمىگەنلەر بىلمەيدۇ.»** [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى، شەيخ ئەلبانى رەھمەھۇللاھ ھەسەن دەپ غايەتۇل مىرام ناملىق ئەسەردە 292-ھەدىستە كەلتۈرگەن].

ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدىكى نەرسىگە بولغان ئۈمىدىڭىز زور بولسۇن، ئاللاھقا ياخشى گۇماندا بولۇڭ، ئاللاھ سىزگە شىپالىق ئاتا قىلغۇچى، سالامەتلىك ئاتا قىلغۇچى ۋە نېمەت ئاتا قىلغۇچىدۇر، ئاللاھ تائالا بەندىنىڭ ئويلىغىنىدەك بولىدۇ.

كېسەللىك ئىنسان ئۈچۈن بىر سىناق بولۇپ، بۇنىڭدا نۇرغۇن كاتتا ھېكمەتلەر بولغانلىقى ئۈچۈن ئاللاھ ئۇنىڭ بىلەن بەندىلىرىنى سىنايدۇ. بۇ ھەقتە تەپسىلى مەلۇماتقا ئىگە بولۇش ئۈچۈن 21631-نومۇرلۇق سوئالنىڭ جاۋابىغا قارالسۇن.

ئىككىنچى: داۋالىنىشنىڭ ھۆكمى توغرىسىدا ئۆلىمالار ئىختىلاپ قىلىشتى، كۆپچىلىك ئۆلىمالار داۋالىنىش ۋاجىپ ئەمەس دەپ قارايدۇ، يەنە بىر قىسىم ئۆلىمالار ئىنسان داۋالىنىشنى تەرك قىلىپ ئۆزىنىڭ ھالاك بولىشىدىن ئەنسىرىسە، ئۇ ۋاقىتتا داۋالىنىش ۋاجىپ بولىدۇ، دەيدۇ.

شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: كۆپچىلىك ئۆلىمالار داۋالىنىشنى ۋاجىپ ئەمەس دەيدۇ، پەقەت شاپىئى ۋە ھەنبەلى مەزھىبىدىكى بىر قىسىم ئۆلىمالار ۋاجىپ دەيدۇ. [ئىسپىرانىي"غىزائۇل ئەلباب" ناملىق ئەسەرنىڭ 1-توم 459-بېتىدە نەقىل قىلىنغان].

"تۆھپەتۇل مۇھتاج" 3-توم 182-بەتتە مۇنداق دەيدۇ: قازى ئىياز رەھمەھۇللاھ داۋالىنىشنىڭ ۋاجىپ ئەمەسلىكى توغرىسىدا ئۆلىمالارنىڭ بىرلىكىنى نەقىل قىلدى، بۇنىڭغا مۇنداق ئىتىراز بىلدۈرۈلدى: داۋالىنىشنىڭ ۋاجىپلىقىنىڭ بىر يولى بولۇپ، جاراھەتلىنىپ ھالاك بولۇشىدىن ئەنسىرىسە، ئۇ ۋاقىتتا داۋالىنىش ۋاجىپ بولىدۇ، ۋاجىپ پەرقلىق بولىدۇ: نەپەس سىقىلىپ قالسا بۇنىڭغا ھاراق پايدا قىلىدىغانلىقىغا ئىشەنچ قىلسا ياكى قان ئالغان جايىنى ھاراق سۈركەپ تاڭسا بولىدۇ.

بۇنىڭ ھاشىيىسىدە: بەغەۋىيدىن: ئۇنىڭ بىلەن داۋالىنىشنىڭ شىپالىق ئىكەنلىكىنى بىلسە داۋالىنىش ۋاجىپ بولىدۇ.

قەليۇبى ۋە ئەمىرەنىڭ ھاشىيەسى 1-توم 403-بەتتە ئىسنەۋىي مۇنداق دەيدۇ: جاراھەتلىنىپ داۋالانمىسا ھاياتى خەۋپكە ئۇچرايدىغانلىقىغا ئىشەنچ قىلغان ۋاقىتتا داۋالىنىشنى تەرك قىلىش ھارام بولىدۇ.

ئۆلىمالار يۇقىرىدا داۋالىنىش بىلەن نەپەس سىقىلىپ قالغاندا ھاراق ئىچمىتىش ياكى قان ئالغان ئورۇنىنى ھاراق سۈركەپ تېڭىش ئارىسىدىكى پەرقنى زىكىر قىلدى، ھەر ئىككىسىنىڭ كېسەلگە پايدىسى بولىدىغانلىقىغا ئىشەنچ قىلىنسا بۇنىڭ ھۆكمى ۋاجىپ بولىدۇ، دورا قىلىش بىمارغا شىپالىق بولسا دورا قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ، بىمار ھاياتىنىڭ خەۋپكە ئۇچرىشىدىن ئەنسىرىسە، مەسىلەن: قان ئېقىشنى توختىتىش، جاراھەتنى تىكىش، بەدەنىنىڭ باشقا تەرەپلىرىنى ھالاك قىلىشقا ئېلىپ بارىدىغان ئەزانى كېسىۋېتىش قاتارلىق ئىشلاردا تېزدىن داۋالىمىسا ھاياتى خەۋپكە ئۇچرايدىغان ياكى ھالاك بولىدىغان بولسا، دوختۇرلار ئۇنىڭغا تېزدىن مەنپەئەت قىلىدىغان ۋە پايدىسى بولىدىغان دورىلارنى ئىشلىتىدۇ.

ئىسلام پىقھى ئاكادېمىيىسى كېسەلنى تېزدىن داۋالىمىسا ھاياتى خەۋپكە ئۇچرايدىغان ياكى بىرەر ئەزاسى كېرەكتىن چىقىدىغان ياكى بىمار ئاجىزلىشىپ كېتىدىغان ياكى كېسەلنىڭ زەرەرى باشقىلارغا يۇقتۇرىدىغان (يۇقۇملۇق كېسەلگە ئوخشاش)ئەھۋالدا دەرھال داۋالاش ۋاجىپ بولىدۇ دېگەن ھۆكۈمنى تۇتتى. 2148-نومۇرلۇق سوئالنىڭ جاۋابىدىكى ئاكادېمىينىڭ قارارىنىڭ تېكىستىگە قارالسۇن.

شۇنىڭغا بىنائەن: سوئال سورىغۇچى بىمار داۋالىنىشنى رەت قىلسا، بۇنداق قىلىش ئۇ كىشىنى ھالاكەتكە ئېلىپ بارىدىغان ياكى بىرەر ئەزاسىنى كېرەكتىن چىقىرىشقا سەۋەپ بولسا، بۇنداق ھالەتتە داۋالىنىش ۋاجىپ بولىدۇ، داۋالىنىشتىن باش تارتىش توغرا بولمايدۇ، بۇ شاپىئى ئۆلىمالىرىنىڭ قارىشى، شۇنداقلا ئىسلام پىقھى ئاكادېمىيىسى ئۆلىمالىرىمۇ بۇ قاراشنى تاللىغان.

ئەگەر كىسەللىك بۇ ھالەتكە يەتمىسە، داۋالانسىمۇ بولىدۇ ياكى داۋالىنىشنى تەرك قىلسىمۇ بولىدۇ، ئۆلىمالار قايسىسى ئەۋزەل دېگەن مەسىلىدە ئىختىلاپ قىلىشتى، بايان قىلىنغان تېكىستلەر داۋالىنىشنىڭ ئەۋزەل ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. كۆپچىلىك ئۆلىمالارمۇ شۇنداق قارايدۇ، ئىسپىرانى رەھىمەھۇللاھ "غىزائۇل ئەلباب" ناملىق ئەسەر 1-توم 457-بەتتە مۇنداق دەيدۇ: داۋالىنىش، داۋالىنىشنى تەرك قىلىشتىن ئەۋزەل دېگەن، بەزى شاپىئى ئۆلىمالىرىمۇ شۇنداق دېگەن، ئىمام نەۋەۋىي رەھىمەھۇللاھ مۇسلىمنىڭ شەرھىسىدە بايان قىلىپ بۇ، شاپىئى مەزھىبى، ئىلگىركى ئالىملارنىڭ كۆپچىلىكى ۋە كېيىنكى ئالىملارنىڭ ھەممىسىنىڭ قارىشى، بىزنىڭ ئىماملىرىمىزدىن ئىبنى جەۋزى "ئەلمىنھاج"دا بۇنىڭ ۋاجىپلىقىنى كەسكىن بايان قىلغان، قازى ئىياز، ئىبنى ئەقىيل ۋە باشقا ئالىملارمۇ مۇشۇ قاراشتا بولغان. ۋەزىر ئىبنى ھۇبەيرەمۇ "ئەل ئىپساھ" تا مۇشۇ قاراشنى تاللىغان.

ئەبۇ ھەنىپە مەزھىبىدىمۇ بۇنى تەكىتلەپ ھەتتا ۋاجىپلىق دەرىجىسىگە يېقىنلاشتۇرغان.

ئىمام مالىك مەزھىبىدە: داۋالىنىش بىلەن داۋالانماسلىقنى ئوخشاش دەپ قاراپ، داۋالانسىمۇ بولىدۇ ياكى داۋالانمىسىمۇ بولىدۇ دېگەن.

ئۈچىنچى: داۋالىنىش ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلىشقا زىت كەلمەيدۇ، چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامىمۇ داۋالانغان، ئۇممەتنى داۋالىنىشقا يېتەكلىگەن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بولسا ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلغۇچىلارنىڭ خوجىسىدۇر، ئىبنى قەييىم رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: سەھىھ ھەدىستە داۋالىنىشقا بۇيرۇلغان، بۇ تەۋەككۇل قىلىشقا زىت كەلمەيدۇ، شۇنىڭدەك ئاچلىق، ئۇسسۇزلۇق، ئىسسىق ۋە سوغۇقتىن ئۇنىڭ زىددى بىلەن ساقلىنىشىمۇ تەۋەككۇل قىلىشقا زىت كەلمەيدۇ. بەلكى ئاللاھ شەرىئەتتە يولغا قويغان ۋە تەقدىر قىلغان ئىشلارنىڭ تەقەززاسى بويىچە، ئۇنىڭ ئاللاھ كۆرسەتكەن سەۋەبنى قىلىش تەۋھىدنىڭ ھەقىقىتىنى مۇكەممەل قىلغانلىقتۇر. تەقدىر قىلىنغان ئىشلارنىڭ سەۋەبلىرىنى بىكار قىلىۋېتىش تەۋەككۇل قىلىشقا ۋە ئاللاھ ئۇ ئىشتا قىلغان ھېكمەتكە مۇناسىپ كەلمەيدۇ بەلكى تەۋەككۇلنى ئاجىزلاشتۇرىدۇ. سەۋەبنى بىكار قىلىۋەتكۈچى ئۆز كۆڭلىدە بۇ تەۋەككۇل قىلىشتىن كۈچلۈك دەپ قارايدۇ، ئەگەر ئاجىزلىقتىن تەۋەككۇل قىلىشنى تەرك قىلسا بۇ بەندىنىڭ دىنى ۋە دۇنيالىق ئىشلىرىدا مەنپەئەتنى ھاسىل قىلىش ۋە زەرەردىن ساقلىنىشتا قەلبى بىلەن ئاللاھقا تايىنىدىغان تەۋەككۇلنىڭ ھەقىقىتىگە زىت كېلىدۇ. قەلبىدە ئاللاھقا تايىنىش بىلەن سەۋەپلەرنى قىلىش زۆرۈر بولىدۇ، ئۇنداق بولمىغاندا، ئاللاھنىڭ بۇ ئىشتىكى ھېكمىتى ۋە پىرىنسىپىنى بىكار قىلغۇچىلىق بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىنسان ئۆزىنىڭ ئاجىزلىقى بىلەن ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلىش ۋە ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلىشنى ئاجىزلىق قىلىۋالماسلىقى لازىم. ["زادۇل مىئاد"4-توم 15-بەت].

تۆتىنچى: سەھىھ ھەدىستە پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: **«مېنىڭ ئۇممىتىمدىن يەتمىش مىڭ كىشى ھېسابسىز جەننەتكە كىرىدۇ، ئۇلار ئايىتى-شىپا ئوقۇشنى تەلەپ قىلمايدۇ، قۇشلارنىڭ ئۇچۇشى ۋە سايرىشىدىن شۇم پال ئالمايدۇ، ئۆز پەرۋەردىگارىغا تەۋەككۇل قىلغۇچىدۇر.»** [بۇخارى رىۋايىتى 6472-ھەدىس. مۇسلىم

رىۋايىتى 218-ھەدىس. بۇ ھەدىستە باشقىلاردىن رۇقىيە ئوقۇۋشنى تەلەپ قىلىشنى تەرك قىلىشنىڭ مۇستەھەب ئىكەنلىكى ئىپادىلىنىدۇ، ھەرگىزمۇ مەنپەئەتلىك دورىلار بىلەن داۋالىنىشنىڭ ھۆكمىگە ئېتىراز بىلدۈرۈش ئىپادىلەنمەيدۇ.

شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىن رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: داۋالىنىش ئۈچۈن دوختۇرغا كۆرۈنۈش ئاللاھقا تەۋەككۇل قىلىشقا زىت كەلمەيدۇ، چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەدىستە: داۋالانماقلار دېمىدى بەلكى: **«ئوت بىلەن داغلانماقلار، رۇقىيە ئوقۇۋشنى تەلەپ قىلماقلار»** دېدى، ئەمما ئىنساننىڭ قەلبى دوختۇرغا باغلىنىپ قالسا، كېسەللىكتىن شىپا تېپىشى ياكى شىپا تاپماسلىقى دوختۇرغا ئالاقىدار بولۇپ قالسا، بۇ ئاللاھقا بولغان تايىنىشنى كەمەيتىۋېتىدۇ، شۇنىڭ ئۈچۈن ئىنسان دوختۇرغا بارغاندا، ئۆزىنىڭ ئاللاھقا بولغان تايىنىشىنىڭ كېمىيىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن، بۇ سەۋەپ قىلىشنىڭ يولى، ھەقىقى سەۋەپنىڭ ئىگىسى-شىپالىق بەرگۈچى يالغۇز بىر ئاللاھ دەپ ئېتىقاد قىلىشى كېرەك. ["نۇرۇن ئەلەددەربى پەتىۋالىرى"3-توم 213-بەت].

بەشىنچى: ھۇشىدىن كېتىپ ئېچىلىپ قالىدىغان ئايال توغرىسىدىكى ھەدىس بولسا، ئۇ ھەدىسنىڭ لەپزى: ئەتا ئىبنى ئەبۇ رەباھ مۇنداق دەيدۇ، ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ماڭا: ساڭا جەننەت ئەھلىدىن بولغان بىر ئايالنى كۆرسىتەيمۇ؟ دېگەندە، مەن: بولىدۇ دېدىم، ئۇ: مۇشۇ قارا ئايال پەيغەمبەرئەلەيھىسسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ: مەن ھوشۇمدىن كېتىمەن، ھۇشۇمدىن كەتسەم ئېچىلىپ قالىمەن، ماڭا ئاللاھدىن شىپالىق تىلەپ دۇئا قىلسىلا دېۋېدى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: خالىسىڭىز سەۋر قىلىڭ سىزگە جەننەت بار، خالىسىڭىز ئاللاھقا يېلىناي سىزگە شىپالىق ئاتا قىلسۇن دېدى، ئۇ ئايال: سەۋر قىلىمەن، لېكىن ھۇشۇمدىن كەتسەم ئېچىلىپ قالىمەن، ئاللاھقا مېنىڭ ھۇشۇمدىن كەتكەندە ئېچىلىپ قالماسلىقىم ئۈچۈن دۇئا قىلىپ قويسىلا دېدى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۇ ئايال ئۈچۈن دۇئا قىلدى.» [بۇخارى رىۋايىتى 5652-ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 2576-ھەدىس].

بۇ ھەدىس مۇشۇنداق ھالەتتە ئىرادىسى كۈچلۈك، قادىر بولالايدىغان كىشى ئۈچۈن داۋالىنىشنى تەرك قىلىشنىڭ دۇرۇس بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ.

ھاپىز ئىبنى ھەجەر رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: بۇ ھەدىس ھۇشىدىن كېتىشنىڭ پەزىلىتى، دۇنيادىكى بالا-مۇسىيبەتلەرگە سەۋر قىلسا جەننەتكە ئېرىشىدىغانلىقى، ئۆزىدە كۈچ-قۇۋۋەت بار، قاتتىقلىقنى لازىم تۇتسا ئاجىزلاپ كەتمەيدىغانلىقنى بىلگەن كىشىنىڭ رۇخسەتنى تۇتقاندىن ئەزىيمەتنى تۇتۇشنىڭ ئەۋزەللىكىنى بىلدۈرىدۇ. ھەدىس يەنە داۋالىنىشنى تەرك قىلىشنىڭ دۇرۇسلىقىنى بىلدۈرىدۇ. شۇنداقلا كېسەللىك ھەممىسىنى دۇئا قىلىش، ئاللاھقا ئىلتىجا قىلىش بىلەن داۋالاشنىڭ دورىلار بىلەن داۋالىغاندىن ئۈنۈملۈك ۋە مەنپەئەتلىك بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ، دۇئانىڭ بەدەنگە بولغان تەسىرى دورىنىڭ بەدەنگە بولغان تەسىرىدىن كاتتا بولىدۇ، لېكىن نىجات تېپىش ئىككى ئىشنىڭ بىرى بىلەن بولىدۇ: بىرى سەۋەپ تەرەپتىن: مەقسىدى دۇرۇس بولۇش، يەنە

بىرى داۋالىنىش تەرەپتىن: ئاللاھنىڭ تەرىپىگە يۈزلىنىشى كۈچلۈك بولۇش، تەقۋادارلىق ۋە تەۋەككۇل قىلىش بىلەن قەلبى كۈچلۈك بولۇش كېرەك.

ئاللاھ ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.